

ГАЗЕТА «ЗВЯЗДА» – РОДНАЯ ГАЗЕТА НА РОДНОЙ МОВЕ (АНАЛІЗ МАТЭРЫЯЛАЎ ЗА 2016 ГОД)

«Родная газета на роднай мове» – гэтыя словы з’яўляюцца эпіграфам беларускай рэспубліканскай газеты «Звязда», якая ў жніўні 2017 года адзначыць стагадовы юбілей. Гэта адзіная штодзённая грамадска-палітычная газета ў Беларусі, якая выходзіць на беларускай мове і неверагодна шмат зрабіла па захоўванні нашай роднай мовы.

Выдаецца «Звязда» з 9 жніўня 1917 г. (27 ліпеня па старым стылі). З 1925 г. друкавалася на беларускай і рускай мовах, з 1927 г. – на беларускай мове. За час выдання выйшла больш за 28 тысяч нумароў. І ўвесь гэты час газета праўдзіва адлюстроўвала падзеі, якія адбываліся ў нашай краіне.

Сёння газета «Звязда» знаёміць чытача з усімі найважнейшымі аспектамі жыцця Беларусі і свету. Палітыка, эканоміка, культура, гісторыя, краязнаўства, дзейнасць праваахоўных органаў, парламента і ўрада, прафсаюзаў, партый і грамадскіх арганізацый – спектр тэм неабмежаваны. Газета мае ўласныя традыцыі і прытрымліваецца іх, выкарыстоўваючы ў той жа час і наватарскія ідэі.

Аналіз матэрыялаў газеты за 2016 год дазваляе з упэўненасцю сказаць, што «Звязда» была і з’яўляецца канцэптальнай газетай. Яе артыкулы прымушаюць чытачоў задумацца пра сур’ёзныя рэчы. Ядро канцэптасферы газеты – нацыянальнае жыццё беларусаў, родная мова, культура, зямля.

Газета мае вельмі цікавыя дадаткі: «Карані і кроны» – сумесны выпуск «Звязды» і Міністэрства прыродных рэсурсаў і навакольнага асяроддзя; «Сямейная газета», «Ігуменскі тракт», рубрыкі: «Цытата дня», «Коротка», «Хроніка апошніх падзей», «Праблемы і рашэнне», «Бліжэй да людзей», «Асоба», «З першых вуснаў», «Надзённае», «Дакументы», «Люстэрка», «Грамадства», «Алё, народ на провадзе, або вясельны і праўдзівыя гісторыі з жыцця чытачоў “Звязды”», «Хатняя энцыклапедыя», «Крынічка» і інш.

Вялікую ролю адыгрываюць газетныя загалоўкі. Загалоўкі артыкулаў у «Звяздзе» заслугоўваюць асаблівай увагі, бо яны вельмі трапныя дзякуючы выкарыстанню разнастайных экспрэсіўных сродкаў, што садзейнічае выразнасці публіцыстычных тэкстаў, павышае цікавасць чытачоў.

Разнастайная сінтаксічная структура загалоўкаў. Большасць з іх – прэдыкатыўныя канструкцыі, у тым ліку розныя віды аднастаўных сказаў: намінатыўныя: «Ігнатавы пуцявіны», «Навука быць лідарам», «Грашовы калькулятар», «Чароўная сіла мастацтва», «Невядомы салдат дзядзька Ваня», «Нашы найвялікшыя каштоўнасці: спакой, мір, згода», «Залацісты пасаг»; безасабовыя: «І на камені можна пакінуць след», «З мовай трэба працаваць далікатна», у тым ліку інфінітыўныя: «Сабраць і перапрацаваць», «Не збавіць тэмпы», «Фарміраваць асобу, патрыёта, грамадзяніна», «Падыходзіць плаўна, улічваць нюансы»; няпэўна-асабо-выя: «Год культуры пачалі з натхненнем», «У Магілёве складуць песню да 750-годдзя горада», «Вас выслухаюць і

дапамогуць», «Разам абмеркавалі будучыню»; пэўна-асабовыя: «Дазвольце мужчынам быць мужчынамі...», «Педагог, будзь чалавекам!», «Выбіраем кнігу, а не камп'ютар».

Сустрэкаюцца ў якасці загалоўкаў і поўныя сказы: «Мне вельмі патрэбен твой горад», «Культура ідзе з сям'і», «Спонсары знойдуць вас самі», «І атрымаў рубель прыемную вагу», «Хакей – свята сямейнае»; няпоўныя двусастаўныя сказы: «Перспектыва – за буйнымі сельгаспрадпрыемствамі», «Мужчыны – па грошы, дзяўчаты – па жаніхоў», «Прыярытэты – за інавацыйнымі праектамі», «У мемуарах Агінскага – ні слова пра музыку». Адзначаюцца бяззлучнікавыя канструкцыі: «Перастаў працаваць – вось і дэпрэсія», «Адзін матч – некалькі рэкордаў», «Хацеў спаліць смецце – ледзь не знішчыў вёску», «Хочаш зарабіць – хадзі!», пыталыныя канструкцыі: «Хто ў доме гаспадар?», «Робім стаўку на золата?», «Зоймемся здабычай выкапняў?», «Хто адбіў нос у сфінкса?», «Хто, як не мы?», «Вось і казцы канец?», «Вінавата каханне ці яго адсутнасць?»

Даволі частыя ў газеце так званыя бэджавыя тэксты, якія ў сціслым выглядзе перадаюць патрэбны аб'ём інфармацыі, маюць кароткую форму і з'яўляюцца водгукам на надзённыя пытанні: «Ну, за людскасць! Слова прыгожае, але ці ведаем мы яго значэнне», «Універсальныя салдаты. Без інжынерных войскаў, якія выконваюць цэлы спектр задач, нельга ўявіць ні адну армію свету», «Любоў – гэта дзеяслоў. Яна праяўляецца ў штодзённых учынках», «Апошняя электрычка. Часам трэба праспаць свой прыпынак, каб зноў паверыць у дабрыню», «За трансгеннымі прадуктамі – будучыня? З'яўленне на прылаўках беларускай генетычна мадыфікаванай бульбы пакуль адкладваецца», «Віртуальны “пластык” для сеціва. Смартфоны пазбаўляюць работнікаў сіл», «Сядзелка для хворага. Часам яна становіцца адзіным выйсцем са складанай сітуацыі», «Носьбіт вопыту і ведаў. Пажылыя людзі – вельмі каштоўная частка грамадства», «18 разоў чалавек, або Чаму сёння сорамна не ведаць кітайскую мову» (пра мінскага паліглоту Юрася Жалезку), «Аўтакрама ці стацыянарны магазін? Закрываць гандлёвыя пункты ў сельскай мясцовасці можна толькі ў крайнім выпадку», «Першая справа – быць маці, або Ці варта шукаць шчасце ў рабоце?»

Трэба адзначыць і выкарыстанне ў якасці загалоўкаў сегментарных канструкцый: «Чакаем інвестараў. Сумленных і адказных», «Пешшу ў Магадан. І далей», «У Беларусі – новая сталіца. Маладзёжная», «Гаджэт з нуля... У 89 гадоў», «Жыве прыгожае пісьменства! І не толькі...», «Беларусы такія шапкі насілі... І, мне здаецца, будуць насіць». Пры гэтым асноўная сэнсавая нагрузка падае на адлучаны сегмент. Адлучаныя адрэзкі могуць утрымліваць ацэнку сказанага, удакладненне, дадатковае паведамленне, вельмі важнае для вырашэння камунікатыўнай задачы.

Загалоўкі газетных артыкулаў цікавыя і запамінальныя дзякуючы выкарыстанню і разнастайных лексічных сродкаў.

Нельга абмінуць увагай загалоўкі, у якіх ужыты фразеалагізмы: «Як вавёрка ў коле», «Дзяцей як гароху», «Вызначаны краіны, дзе падмануць –

што папяроску скуруць», «Не сядзець склаўшы рукі», «Кот у сабачай шкуры», «Ламбардам “развязалі” рукі», «З вышыні птушынага палёту», «Інспекцыя не спіць у шапку», «Ніколі не падайце духам!», «Трэба браць рэванш», «Кампазітар, які набіў руку на КВЗ. А ў выніку стварыў сімфоніі і больш як 600 песень», «Моцны арэшак “зборачнага цэха” СССР, або Вышыні школьнага настаўніка», «Вось гэта “ракі свіснулі”», «Як выціснуты лімон» і пад. Выкарыстоўваецца ў загалоўках моўная гульня, якая ствараецца шляхам трансфармацыі фразеалагізмаў: «Лёгкіх вам крыжыкаў» (пра вышывальшчыц), «Ні “р”, ні “л”» (пра працу лагapedaў).

Часта ў якасці загалоўкаў выкарыстоўваюцца крылатыя выразы, у тым ліку трансфармаваныя: «Праз цёрні да тэлезорак», «Ёсць такая добрая традыцыя – чытаць», «Мора ... за каня», «У адказе за тых, каго прыручылі», «Модны прысуд» бабы Франі»; «Захаваць нельга ўратаваць»; радкі з вершаў і песень, таксама часта змененыя ў адпаведнасці з задачай артыкула: «Я ў прадпрымальнікі пайду, хай мяне навучаць», «І тэа забыўшыся рука», «Пачынаецца ўсё з любові», «Дай, сябра, лапу на шчасце», «Старасць мяне дома не заспее», «Лепш бы ў лётчыкі пайшоў», «Хай мама пачуе», «А мы масленку чакалі, усе аладкі выпякалі», «Кую-кую ножку, паеду ў дарожку, або Як дзецям палюбіць кнігу», «Не гаруй ты, мілка, дужа, што нясу табе не ружы», «Выйшаў жулік на “памост” і ўміг падціснуў хвост...», «Дый паедзем даганяці гады маладыя».

Цікавыя і выразныя загалоўкі ў форме прыказак і прымавак таксама даволі частыя на старонках «Звязды»: «Не судзіце, каб вас не судзілі», «Усякі грош харош», «Хоць не пышна, але зацішна», «З той жа мучкі, ды не тыя ручкі», «Дзе пасееш густа, там не будзе пуста», «Хто дбае, той і мае», «Хто да сонца ўстае, таму бог дае», «Які пастух, такая і чарада», «У кожнага кавалера свае манеры», «Не ўпадзе што хочаш з неба. Працаваць сумленна трэба», «Каб не дзірка ў роце, хадзіў бы ў злоце», «Як няма мяса, то і грыб закраса», «Шырокая лыжка рот дзярэ», «Хто перабірае – з голаду памірае», «Былі б рукі, рамяство будзе», «Сярмяга – не знявага, а жупан – не вялікі пан», «Хочаш ворага нажыць, дык грошы пазыч», «Аўчынка вартая вырабу», «Дарогу адолее той, хто ідзе», «Век пражыць – не поле перайсці».

Часта ў загалоўках ужываюцца словы, ужытыя ў пераносным значэнні і ўзятыя ў двукоссе: «Мяжу “ўзброяць” жаночымі ўсмешкамі», «Ухапіліся» за рынак», «За “рыбалку” – да шасці гадоў», «Штрафы “схуднеюць”, а правак пакуль не будзе», «Аўтаўладальнікам “прапішуць” своечасова адкопваць уласнае аўто», «Укусіла» камуналка», «Лавілі мужчын на “жывую прынаду”», «Нашы “зоркі” ідуць у дэкрэт», «Гарачае» па-карэйску. На паўвостраве зноў трывожна», «Цэннікі» для першакурснікаў абнавілі», «У нашай краіне “лёгкіх” наркатыкаў няма»; спецыяльная рыфмоўка: «Дзецям спрыяць – дэмаграфію павышаць», «Год глядзела агарод, а ўбіраю – недарод», ненарматыўнае ўжыванне вялікай літары, лацінскіх літар: К@нтыненцы. Тэгеран VS Эр-Рыяд, «”STUDзень”: чым жыве студэнт кожны дзень», «На МАХімальна высокім узроўні».

Сустрэкаюцца і антанімічныя пары: «Ружы і крапіва Захара Біралы», «Добры заробак у “дрэннай” валюце”» «Горад малы – магчымасці вялікія», «Новы сезон – стары пераможца», «Гарачыя баталіі на халодным снезе», «Белае і чорнае», «Нерухомасць у руху».

Павышэнню экспрэсіўнасці загалоўкаў газеты служыць і шмат-кроп’е: «Каб вы ведалі, з якога смецця...», «Усё, што ты робіш для іншых...», «Не ўсё тое золата...», «Звяры жывуць ... на грашах», «Базар закончыўся і ... працягваецца», «Знізіць сабекошт дапамогуць торф і ... смецце», «Як дэпутаты працуюць ... дыпламатамі», «Мядзведзяў стала менш ... з-за няправільнай справаздачы»; адсылкі, цытаты: «Сэрца – ідэальны орган для любові», «Чэмпіянат паказаў важнасць трэнера», «Мова – гэта частка мяне», «Патрыятызм – не захваленне знешнімі рэчамі. За ім павінна стаяць глыбокае веданне гісторыі, традыцый і культуры свайго народа», «Памыляцца не сорамна: і ў мове, і ў жыцці»; іронія як своеасаблівы сродак непрамой ацэнкі: «Аўтахаус з крымінальным ухілам (як нас дураць)», «Спакуслівая маладзіца дала дзёру», «А не шкодзь!».

Выкарыстанне разнастайных сродкаў для стварэння загалоўкаў выклікае цікавасць да матэрыялаў газеты, жаданне іх прачытаць, робіць запамінальнай асноўную думку тэксту. Матэрыялы падаюцца натуральна, лёгка, зразумела, даступныя кожнаму чытачу.

Аналіз матэрыялаў «Звязды» за 2016 год дазволіў яшчэ раз упэўніцца ў тым, што гэта газета і тыя людзі, якія ўдзельнічаюць у яе выпуску, заслугоўваць вялікай павагі. Неактуальныя матэрыялы ў выпусках адсутнічаюць. Тут ёсць практычна ўся інфармацыя, патрэбная чалавеку ў жыцці, прычым пададзеная на цудоўнай беларускай мове.